

ANGLICIZMI, PSEUDOANGLICIZMI I BEOGRADSKI ŽARGON

Pojava »proze u trapericama«¹ omogućila je upotrebu žargona u književnosti. Taj varijetet, kojim govore omladina i studenti grada, pokušali su da zapišu Dragoslav Andrić u *Rečniku žargona* i Momo Kapor u romanima-feljtonima *Beleške jedne Ane*² i *Hej, nisam ti to pričala*³. Leksički fond beogradskog žargona, pored šatrovačkog govora, sadrži i niz anglicizama. Te pozajmljenice stigle su iz engleskog jezika *usmenim* putem preko muzike, filma televizije i drugim direktnim kontaktima. Engleski jezik, kao jezik savremene tehničke civilizacije, izvršio je dosta uticaja u mnogim evropskim zemljama. Iz kulturnih i jezičkih kontakata javljaju se modifikacije koje svoj odraz imaju i na jezičkom planu. Anglicizmi su od svih pozajmljenica najfrekventniji u žargonu, te su počeli da zamenjuju i neke germanizme. Reč *sister* engleskog porekla, počinje da zamenjuje nemačku reč *švester*. Kako reči u žargon ulaze usmenim putem, žargon teži da sačuva izgovorni oblik reči. Prema stepenu devijacije od norme, anglicizmi se mogu svrstati u nekoliko grupa. U klasifikovanju anglicizama koristićemo terminologiju i kriterijume koje je Rudolf Filipović dao u svojoj knjizi *Kontakti jezika u teoriji i praksi*.

U jednoj grupi nalaze se anglicizmi gdje je replika jednaka modelu u morfološkom i semantičkom pogledu, a u fonetskom približno, jer samo zapisivanje izgovora utiče na redukciju fonemskih elemenata. Ova grupa tematski obuhvata leksiku koja se odnosi na drogu i komunikaciju narkomana. Te reči su potekle iz američkog ili engleskog slenga i prenete su u svom suženom značenju. Ta leksika nema veliku učestalost van grupe koja se njome koristi te funkcioniše kao jezik struke sa specijalizovanim značenjem. Ovaj jezik je laiku nepoznat, on je tajni jezik i kao takav ima male šanse da podleđe domaćim morfološkim adaptacijama, koje bi bile neminovne ukoliko bi ga prihvatila veća govorna grupa. Grafija replike razlikuje se od originala pošto je u replici zastupljen izgovorni oblik reči.

SH	E	značenje
andergraund	< underground	podrum
bed trip	< bad trip	košmar
esid	< acid	LSD
Meri Džejn	< Mary-Jane	marihuana (USA)
nidl	< needle	špric
sanšajn	< sunshine	LSD
spid	< speed	tablete za energiju
staf	< stuff	bilo koji tip droge
džoint	< joint	cigareta sa hašišom i duvanom
šit	< shit	droga (BE)

¹ Flaker, A., *Proza u trapericama*.

² Radi obeležavanja primera, skraćunica za ovaj roman biće B.

³ Skraćunica za ovaj roman je H.

Drugu grupu sačinjavaju sinonimske posuđenice. One se sastoje od imenica, glagola i prideva. Ove reči predstavljaju hibride jer je izvršena morfološka adaptacija prema SH jeziku upotrebom domaćih sufiksa. Između modela i replike postoji poklapanje značenja. Na stranu osnovu dodaje se domaći sufiks.

To su sledeće imenice:

SH	E
frend	< friend
džambo džet	< jumbo-jet
disk-džokej	< disc-jockey
hit	< hit
džu-boks	< juke-box

Ove imenice se menjaju po SH deklinaciji kao imenice muškog roda na suglasnik:

Rastali smo se kao najveći *frendovi*. (B-str. 38)

Sve pomenute imenice postaju u SH imenice muškog roda bez obzira što su prema engleskom (prirodnom) rodu neke od njih srednjeg roda. Po rečima Ivana Klajna⁴ »ova težnja ka *maskulinizaciji* važna je osobina stranih imenica; ne samo što ih kao sinhrono obeležje donekle odvaja od domaćih, već i zato što je deo pomenute težnje da se pozajmljene reči unose u jednu klasu na štetu ostalih, čime se u daljoj perspektivi pomaže pojednostavljenje morfolologije.«

Imenica *frend* može da ima ženski rod koji se određuje sintaksički:

Pa *ona* mi je *frend* sa Ade. (B — str. 255)

Mocionim sufiksom *-ica* izvodi se imenica ženskog roda u gradovima naših zapadnih krajeva te se dobija imenica *frendica* u značenju *prijateljica*. Ženski rod može da se nagovesti domaćim pridevom:

.... to vam otprilike izgleda kao da gluvarite sa
rodjenom sister. (B — str. 19)

Imenice *šoping* (shopping), *marketing* (marketing), *hepening* (happening) obično nemaju promene. Neke imenice dobijaju SH nastavak *-ač*. Novostvorene imenice *diskač*, *minač* menjaju se kao SH imenice *golač*, *crvendač*.

Žargon je preuzeo pridev *hipi* (hippy), a englesku imenicu *businessman* koja se u SH javlja kao *biznismen* adaptirao u pridev *biznismenski* koji u engleskom jeziku ne može da se napravi od iste imenice.

Adaptacija glagola vrši se pomoću infinitivnog nastavka. Glagolski vid, karakterističan za SH, određuje se u kontekstu pošto infinitivni nastavak nije u mogućnosti da pokaže razliku između svršenog i nesvršenog vida jednog glagola sa stranom osnovom:.

⁴ Klajn, I. — *Uticao engleskog jezika u italijanskom*, str. 135.

SH	E
džogovati	< jog
drajvirati	< drive
drinkovati	< drink
čendžirati	< change
dajdžestirati	< digest

Svi ovi glagoli javljaju se zapisani u izgovornom obliku sa morfološkim adaptacijama pomoću sufiksa *-ova* i *-ira*.

Treću grupu anglicizama čine homonimske posuđenice čije novo značenje nema ničeg zajedničkog sa starim. Dok se u dragstoru u SAD prodaju aspirini i kreme, u Beogradu možete da uđete u *dragstor* u bilo koje doba noći i da kupite hranu i piće (*dragstor* < *drugstore*). *Flowmaster* je ime kompanije koja proizvodi naš *flomaster* u Engleskoj, a koji se tamo zove *felt-pen*. U Engleskoj je Francus *foreigner*, a nepoznati Englez *stranger*. U Beogradu su i Englez i Francuz *strendžeri*. Dodavanjem mocionog sufiksa *-ka* na imenicu muškog roda *strendžer* dobija se imenica ženskog roda *strendžerka*.

Četvrtu grupu sačinjavaju sinonimske posuđenice koje su nastale iz pisanih oblika na osnovu grafičkog izgovora raznih natpisa i nalepnica. Ova grupa predstavlja izuzetak od pravila za ulazak reči u žargon pošto je izostao kontakt sa engleskim izgovorom. Na policama samoposluga nalaze se stotine bočica *vorčestera* (Worcester) i *kečupa* (ketchup) dok ljudi svakodnevno idu *busom* na posao i čekaju ga na stajalištima gde stoji natpis *bus* (E-bus). Ovde je očigledan uticaj ortografije modela na govorni oblik replike koji se stvarao prema poznatom fonetskom principu srpskohrvatskog jezika gde je jedan glas jednak jednom znaku. Otuda grafija određuje fonološki oblik engleske pozajmljenice.

Posebnu grupu u žargonu predstavljaju *pseudoanglicizmi*. Ivan Klajn⁵ smatra da bi pravi pseudoanglicizam »bila reč koja u engleskom uopšte ne postoji, čak ni u nekoj varijanti, ali se zbog svog oblika ili drugih osobina smatra za englesku.« Ti lažni anglicizmi nastali su iz potrebe za stilizacijom žargona. Kako jedan jezički sistem u kratkom vremenskom periodu ne može da integrira sve pozajmljenice, a potreba za jezičkom diferencijacijom grupe i dalje postoji, dolazi do prividne promene strukture žargona i stvaranja semantičke konfuzije potrebne za razlikovanje grupe od šire grupe koja govori standardnim jezikom. Upotrebom engleskih sufiksa niz reči može da se anglicizira, ali se razumljivost zadržava jer je u osnovi reči domaći koren.

Monolingvalni govornici lako prihvataju pseudoanglicizme. Za razliku od anglicizama gde se reč integriše u jezički sistem na osnovu domaćih sufiksa, kod pseudoanglicizama se vrši obrnut proces, jer se privid stvara upotrebom stranih sufiksa i dolazi do pojave *pseudoimportacije*.

Tako se engleski nastavak *-ing* dodaje na imenice koje označavaju delove tela: *nosing*, *uving* ili se dodaje na glagolske osnove i gradi glagolske imenice: *čaming* (dosađivanje), *muving* (veliko muvanje nasuprot *muvić* = malo muvanje), *soving* (spavanje). Ovaj se nastavak upotrebljava i za građenje pri-

⁵ Isto — str. 170.

deva: *blesing* (blesav), *zriling* (zrikav). Ovako se postojeći šatrovački revitalizuje i anglicizira. *Pridev šoking-blu* u značenju *zapanjujući* nastao je prema engleskom *shocking pink* u značenju *vrišteća roza boja*.

Sufiks *-ish* koji je veoma produktivan u engleskom jeziku kada pridevima daje dodatno značenje »prilično« (tallish, shortish, leftish), u žargonu se dodaje na već integrisane, ali u ovu svrhu skraćene imenice stranog porekla, da bi se dobile nove dvosložne reči koje zvuče engleski:

trolejbus	>	troliš
ping-pong	>	pingiš
fakultet	>	fakiš
trotinet	>	trotiš
televizija	>	teliš

Zvučna stilizacija ovih reči izvršena je prema engleskom sufiksu *-ish*, a značenjska prema srpskohrvatskom *-iš* koji stvara hipokoristike (slatkiš, mekiš). Ovaj se sufiks može dodavati i na reči domaćeg porekla koje već postoje u šatrovačkom. Analogno engleskim složenicama koje predstavljaju rimovane kombinacije kao što su *boogie-woogie*, *helter-skelter*, *walkie-talkie* i koje imaju emotivan, neintelektualni karakter⁶ stvorene su reči *šlogi-dogi* (blesav), *lejzi-bejzi* (lezbijka). Englezi inače na sličan način grade reči koje se zovu *mock Latin* (hocus-pocus), a lažni anglicizmi u beogradskom žargonu takođe su nastali iz potrebe za rujanjem.

Imenica *kofijanović* koja se često javlja u žargonu nastala je od engleske osnove *kofi* < coffee. Osnova *kofi* dobila je nastavak *-janović* koji kao nastavak ne postoji u SH ali predstavlja analogiju prema delovima nekih prezimena. Taj pseudosufiks je produktivan u žargonu i njime se vrši personifikacija delova tela, odevnih predmeta, hrane i pića prema kojima mladi pokazuju određen emotivni stav ili naklonost. Na osnovu reči dodaje se jedan pseudoinfiks *-i-* koji treba da osnovi reči da engleski prizvuk a zatim se dodaje — *janović*: Tako se stvaraju hipokoristice *viskijanović*, *nogijanović*, *klubijanović*, *klopijanović*, *čarapijanović*, *kukijanović*, *kaputijanović*.

Primeri:

1. Pred njim i njegovim frendovima nije bilo nikakvog drugog pića sem *kofijanovića*. (B — str. 181)
2. Ona lepa tajanstvena drugarica samo se tajanstveno smeši i zabacuje kosinger ulevo, kao stalno joj nešto pada na oči (naravno da joj pada kada se namerno tako češlja), odvajajući laganog pešaka na dugim *nogijanovićima*. (H — str. 100)

Jedno od svojstava žargona je i idiomatika koja obuhvata razna poređenja kulturnih segmenata u vidu ironičnih metafora i supstitucije.

Ljubomir Popović⁷ smatra da »supstitucija rečima iz opšteg jezika kojima je promenjeno značenje i stilska funkcija nastaje na osnovu neke povezanosti značenja, pri čemu je supstitucija najčešće usmerena na postizanje komičnog ili satiričnog efekta. »Tako je sintagma *Hors Siti* upotrebljena da se označi deo Beograda koji se zove *Konjarnik*. *Hamlet* označava čoveka koji voli da pati, ranč je vikendica sa okućnicom, a *kauboj* budala, zvekan.

⁶ Marchand, H., *The Categories and Types of Present-Day English Word-formation*, str. 350.

⁷ Popović, Lj., *Kasarnski argo*, Književnost i jezik, br. 1—4, str. 61.

Supstitucija može da nastane i »na osnovu sličnosti oblika.«⁸

Primeri:

Kukuriku Siti = Petlovo Brdo (deo Beograda)

pseter = pas

škodilak = škoda (marka automobila)

nudist = onaj koji se nudi

Anglicizmi i pseudoanglicizmi, o kojima je bilo reči u ovom prilogu, javljaju se u beogradskom žargonu od šezdesetih godina do danas. Iako su elementi u žargonu koji pripadaju leksici veoma promenljivi i nestalni, ovi anglicizmi i pseudoanglicizmi zadovoljavaju u pomenutom vremenskom razdoblju ekspresivne potrebe mladih u njihovom nastojanju za odvajanjem od sveta odraslih i njihovog jezičkog standarda.

LITERATURA

- Andrić, A., *Dvosmerni rečnik srpskog žargona*, BIGZ, Beograd, 1976.
- Čorić, B., *Kontrastivni opis tvorbenih sredstava za obeležavanje imeničke mocije u srpskohrvatskom i nemačkom jeziku*, »Književnost i jezik«, XXII, 2, Beograd, 1975.
- Filipović, R., *Kontakti jezika u teoriji i praksi*, Školska knjiga, Zagreb, 1971.
- Fishman, J.A., *Sociologija jezika*, Svjetlost, Sarajevo, 1978.
- Flaker, A., *Proza u trapericama*, SNL, Zagreb, 1976.
- Kapor, M., *Beleške jedne Ane*, Znanje, Zagreb, 1978.
- Kapor, M., *Hej, nisam ti to pričala*, Znanje, Zagreb, 1978.
- Klajn, I., *Utjecaji engleskog jezika u italijanskom*, Filološki fakultet Beogradskog univerziteta, Monografije Knjiga XXXVII, Beograd, 1971.
- Marchand, H., *The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1960.
- Petrović, M., *Neki aspekti asimilacije i adaptacije engleskih pozajmljenica u savremenom srpskohrvatskom jeziku*, Filološki pregled, br. 1—4, Beograd, 1969.
- Popović, Lj., *Kasarnski argo*, Književnost i jezik, br. 1—4, Beograd, 1970.
- Stevanović, M., *Savremeni srpskohrvatski jezik, fonetika i morfologija*, I, Naučno delo, Beograd, 1964.
- Trudgil, P., *Sociolinguistics Patterns in British English*, Edward Arnold, London, 1978.
- Vlajković, D., *Rečnik »frajerskih« (šatrovačkih) reči i izraza*, Prilozi proučavanju jezika, 2, Novi Sad, 1968.
- Weinreich, U., *Languages in Contact*, Mouton and Co., Hague, 1964.

ENGLISH LOAN-WORDS, PSEUDO-ENGLISH LOAN WORDS AND THE BELGRADE JEARGON

Summary

The author describes three types of English loan-words in the Belgrade jeargon plus a special type, the pseudo-English loan words, with the Serbo-Croatian base and the English suffix.

⁸ Isto — str. 62.